

8 อาคารเก่า เมืองหนองคาย

(อาคารที่ใช้งานและดูแลรักษาโดยหน่วยงานราชการ)

เรียบเรียง: ศิริวรรณ ทองขำ นักโบราณคดีปฏิบัติการ

Artwork: ทรัพย์อนันต์ ชี้อัตย์

สำนักศิลปากรที่ 8 ขอนแก่น

1

ศาลากลางจังหวัดหนองคาย
(หลังแรก)

สำนักศิลปากรที่ 8 ขอนแก่น

**ศาลากลาง
จังหวัด
หนองคาย
(หลังแรก)**

ที่ตั้ง:

ศาลากลางจังหวัดหนองคาย (หลังแรก)

ซอยมีชัย ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

ศาลากลาง
จังหวัดหนองคาย
(หลังแรก)

ศาลากลางจังหวัดหนองคาย (หลังแรก) สร้างเมื่อพ.ศ. 2440-2444 เป็นอาคารที่ว่าการหลังแรกของจังหวัดหนองคาย และเป็นอาคารทรงตึกหลังแรกของมณฑลลาวพวน ออกแบบและควบคุมการก่อสร้างโดยมหาอำมาตย์พระยาดุลยเดช สยามเมศวรภักดี พิริยะพาหะ (อ้าย นาครทรรพ) เมื่อครั้งดำรงตำแหน่งเป็นข้าหลวงโยธาธิการมณฑลลาวพวน อาคารได้รับอิทธิพลศิลปะตะวันตกแบบโคโลเนียล

ความสำคัญ ของศาลากลาง จังหวัดหนองคาย (หลังแรก)

เมื่อวันที่ ๒๔ ตุลาคม ๒๕๐๙
พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรม-
นาถบพิตร พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้า
สิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ พระบรม
ราชชนนีพันปีหลวง ทรงเยี่ยม
ราษฎรชาวหนองคายหลังน้ำท่วมใหญ่
และได้เสด็จออกสืหาบัญชร मुखหน้า
ศาลากลางหลังนี้ เพื่อให้ประชาชน
ได้ชื่นชมพระบารมี

ปัจจุบันอาคารหลังนี้ใช้เป็น
พิพิธภัณฑ์จังหวัดหนองคาย

สำนักศิลปากรที่ 8 ขอนแก่น

ภาพพระบรมฉายาลักษณ์ของ
พระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถ-
บพิตร พร้อมด้วยสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ พระบรมราชชนนี
พันปีหลวง ขณะเสด็จออกสืหาบัญชร
मुखหน้าศาลากลางจังหวัดหนองคาย
ซึ่งจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์จังหวัดหนองคาย

สำนักศิลปากรที่ 8 ขอนแก่น

ภาพถ่ายเก่า
ศาลากลางจังหวัดหนองคาย
(หลังแรก)

จัดแสดงในพิพิธภัณฑ์จังหวัดหนองคาย

ศาลากลาง

จังหวัดหนองคาย (หลังที่ 2)

ตามประวัติสร้างเมื่อ พ.ศ. 2472 เพื่อใช้เป็นที่ว่าการจังหวัดหนองคาย (หลังที่ 2) ต่อมาเมื่อมีการก่อสร้างอาคารศาลากลางจังหวัดหนองคาย (หลังที่ 3) จึงย้ายสถานที่ทำการไปยังศาลากลางหลังใหม่ ปัจจุบันใช้เป็นที่ว่าการอำเภอเมืองหนองคาย ด้านหลังมีอนุสาวรีย์ปราบฮ่อซึ่งได้ย้ายมาก่อสร้างใหม่เมื่อพ.ศ. 2492

“ศาลากลางจังหวัดหลังที่ 2 ปัจจุบันคือ ที่ว่าการอำเภอเมืองหนองคาย”

สำนักศิลปากรที่ 8 ขอนแก่น

ศาลากลาง จังหวัดหนองคาย (หลังที่ 2)

“อนุสาวรีย์
ปราบฮ่อ”

ที่ตั้ง: ถนนเจนจบทิศ
ตำบลในเมือง อำเภอเมือง
จังหวัดหนองคาย

สำนักศิลปากรที่ 8 ขอนแก่น

อาคารศุภกสถาน

อาคารศุลกสถาน

ถนนท่าด่าน ตลาดท่าเสด็จ
อำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

อาคารศุลกสถาน สร้างเมื่อ พ.ศ. 2493 ชั้นบนเป็นที่ทำการของสำนักงานศุลกากรภูมิภาคที่ 2 ชั้นล่างเป็นที่ทำการด้านศุลกากรหนองคายและด้านตรวจพืชจังหวัดหนองคาย ต่อมาจึงย้ายไปอยู่ที่ทำการแห่งใหม่ ตั้งแต่วันที่ 9 ตุลาคม 2535 ก่อนจะถูกส่งมอบคืนให้กับกรมธนารักษ์ในปี พ.ศ. 2561

4

ที่ว่าการอำเภอโพนพิสัย

ที่ว่าการอำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย

ที่ตั้ง: ตำบลชุมพล อำเภอโพธาราม จังหวัดหนองคาย

ที่ว่าการอำเภอโพธาราม สร้างเมื่อ พ.ศ. 2465 แล้วเสร็จ
เมื่อ พ.ศ. 2467 สมัยขุนวรวิมลมนตรี (ทองดี อินทรกำแหง) นายอำเภอ
คนที่ 4 ของอำเภอโพธาราม ได้รับอิทธิพลจากสถานที่ราชการ
ของฝรั่งเศสในนครเวียงจันทน์

ที่ว่าการอำเภอ โพนพิสัย

ปัจจุบันใช้เป็น
ศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราช
จัดแสดงองค์ความรู้
ทางประวัติศาสตร์
และวิถีชีวิต
ของชาวหนองคาย

อาคารหลังนี้ นอกจากใช้
เป็นที่ว่าการอำเภอแล้ว ยังมีความ
สำคัญทางประวัติศาสตร์ คือ ใช้
เป็นศูนย์ประสานงานเสรีไทย
ในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 และ
เป็นศูนย์ประสานงานต่อสู้กับ
ฝรั่งเศสช่วง พ.ศ. 2483 ซึ่งเกิด
เหตุการณ์ประเทศไทยทวงดินแดน
ฝั่งซ้ายแม่น้ำโขงคืนจากฝรั่งเศส

สำนักศิลปากรที่ 8 ขอนแก่น

5

บ้านพักสรรพากร
พื้นที่หนองคาย

สำนักศิลปากรที่ 8 ขอนแก่น

บ้านพักสรรพากรพื้นที่หนองคาย

บ้านพักสรรพากรพื้นที่หนองคาย ตั้งอยู่บริเวณศูนย์ราชการ จังหวัดหนองคายเดิม สร้างเมื่อ พ.ศ. 2458 เพื่อเป็นที่พักอาศัยของ สรรพากรพื้นที่หนองคาย ต่อมาสำนักงานสรรพากรฯ ได้ย้ายที่ตั้ง สำนักงานมายังศูนย์ราชการแห่งใหม่ บ้านพักหลังนี้จึงกลายเป็น บ้านพักสำหรับเจ้าหน้าที่สำนักงานสรรพากรฯ และยังคงใช้งาน มาจนถึงปัจจุบัน

สำนักศิลปากรที่ 8 ขอนแก่น

๒
บ้านพักผู้พิพากษา

๒
หัวหน้าศาล

จังหวัด

หนองคาย

สำนักศิลปากรที่ 8 ขอนแก่น

ภาพถ่ายเก่า

บ้านพักผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดหนองคาย

จากหนังสือ 79 ปี ศาลจังหวัดหนองคาย
17 มิถุนายน 2458 – 17 มิถุนายน 2537

สำนักศิลปากรที่ 8 ขอนแก่น

บ้านพักหลังนี้ตั้งอยู่ตรงข้ามกับจวนผู้ว่าราชการจังหวัดหนองคาย จากประวัติน่าจะสร้างก่อนจวนผู้ว่าราชการจังหวัด 6 ปี ซึ่งจวนผู้ว่าราชการจังหวัดสร้างเมื่อพ.ศ. 2472 ดังนั้นบ้านพักผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดหนองคายจึงน่าจะสร้างเมื่อ พ.ศ. 2466 โดยมีการดำเนินการซื้อขายที่ดินพร้อมบ้านพัก เมื่อวันที่ 17 มกราคม พ.ศ. 2487 ถูกใช้งานต่อเนื่องมาจนถึง พ.ศ. 2558 จึงเลิกใช้งาน เนื่องจากมีการสร้างบ้านพักหลังใหม่

สำนักศิลปากรที่ 8 ขอนแก่น

7

๗
จวนผู้ว่าราชการ
จังหวัดหนองคาย

สำนักศิลปากรที่ 8 ขอนแก่น

๒ / จวนผู้ว่าราชการจังหวัดหนองคาย

สร้างเมื่อ พ.ศ.2472 โดย อำมาตย์เอกพระปทุมเทวาภิบาล (เยี่ยม เอกสิทธิ์ หรือนาทะทัต) ขณะดำรงตำแหน่งข้าหลวงประจำจังหวัดหนองคาย หรือตำแหน่งผู้ว่าราชการจังหวัดหนองคาย เป็นผู้ควบคุมการก่อสร้างเป็นเวลา 3 ปี มีสถาปนิกผู้ออกแบบเป็นชาวฝรั่งเศสมาจากนครเวียงจันทน์ ประเทศสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีนายพรหม สุตรสุนทร จ่าจังหวัดหนองคาย เป็นผู้ช่วยในการออกแบบรวมทั้งผู้ควบคุมการก่อสร้าง มีขุนพิพัฒน์โกคา เป็นผู้รับเหมาก่อสร้าง (อรุณศักดิ์ กิ่งมณี, 2544)

สำนักศิลปากรที่ 8 ขอนแก่น

ความสำคัญอีกอย่าง
หนึ่งของจวนผู้ว่าราชการ
จังหวัดหนองคายหลังนี้คือ
เมื่อ พ.ศ. 2509 ได้จัดถวาย
เป็นที่ประทับของพระบาท
สมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร
มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช
บรมนาถบพิตร พร้อมด้วย
สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ พระบรม
ราชชนนีพันปีหลวง ซึ่งเสด็จ
พระราชดำเนินมาเยือนจังหวัด
หนองคาย

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช และสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์
พระบรมราชินีนาถ เสด็จลงท่าน้ำ อำเภอท่าบ่อ เพื่อเสด็จโดยเรือพระที่นั่ง
ไปยังจังหวัดหนองคาย จะขึ้นท่าน้ำวัดหายโศก อำเภอเมืองหนองคาย
จังหวัดหนองคาย ในวันที่ ๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๐๘

ภายในอาคารจวนผู้ว่าราชการจังหวัดหนองคาย

ภายนอกอาคารจวนผู้ว่าราชการจังหวัดหนองคาย

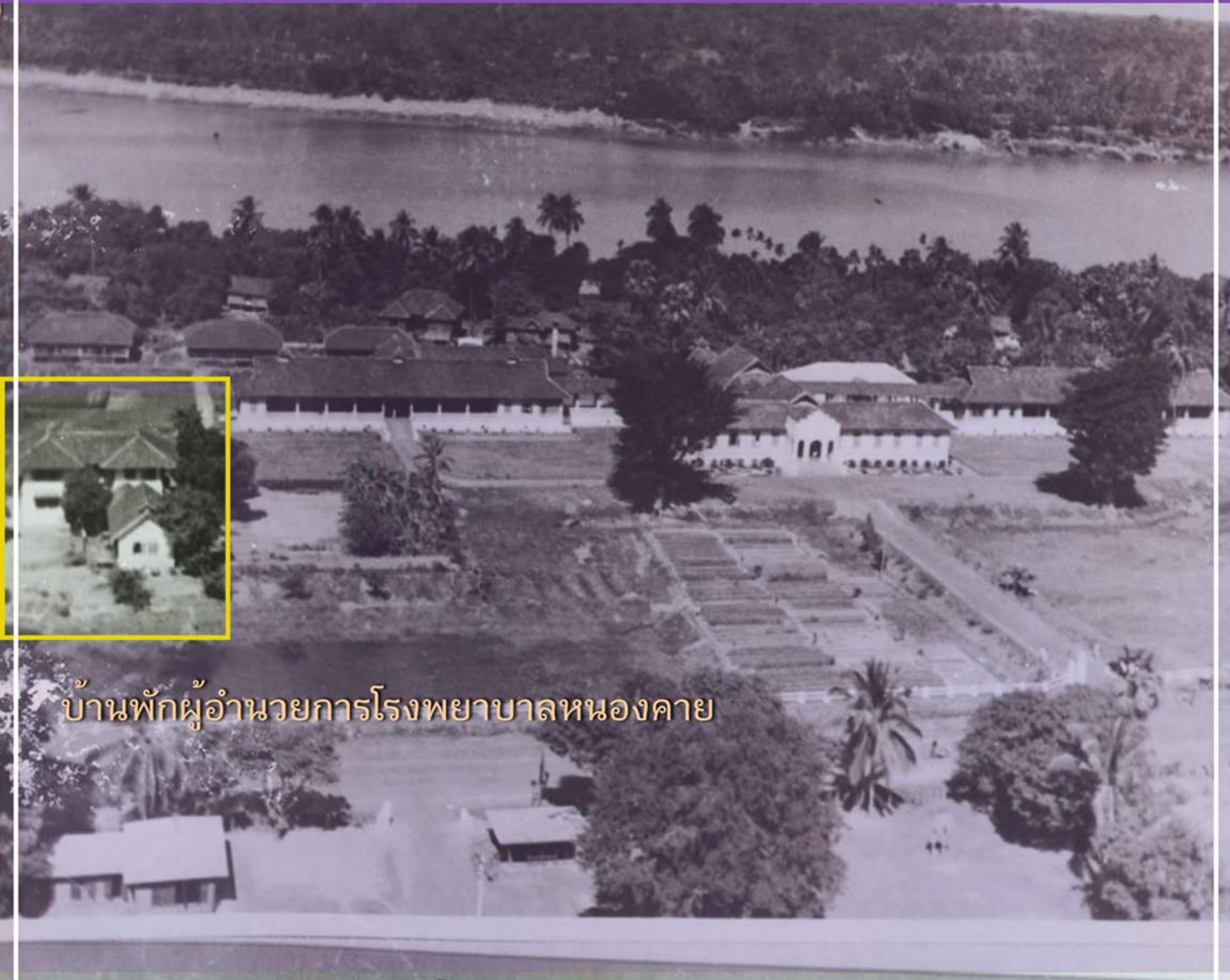
สำนักศิลปากรที่ 8 ขอนแก่น

บ้านพักผู้อำนวยการ
โรงพยาบาลหนองคาย

สำนักศิลปากรที่ 8 ขอนแก่น

บ้านพักผู้อำนวยการโรงพยาบาลหนองคาย

ภาพถ่ายเก่า พื้นที่ภายในโรงพยาบาลหนองคาย

จากหนังสือ 60 ปี โรงพยาบาลหนองคาย

“ภาพถ่ายเก่า
บ้านพักผู้อำนวยการ
โรงพยาบาลหนองคาย
พ.ศ. 2532”

จากหนังสือ 60 ปี
โรงพยาบาลหนองคาย

“บ้านพักผู้อำนวยการ
โรงพยาบาลหนองคาย
พ.ศ. 2664”

บ้านพักผู้อำนวยการโรงพยาบาลหนองคาย ตั้งอยู่ภายในโรงพยาบาลหนองคาย ซึ่งเป็นโรงพยาบาลแห่งแรกในจังหวัดหนองคาย สร้างเมื่อ พ.ศ.2476 เปิดให้บริการเมื่อวันที่ 19 มกราคม 2478 ถือเป็นโรงพยาบาลชายแดนแห่งแรกของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีบทบาทสำคัญในการดูแลสุขภาพของประชาชนสองฝั่งโขง

สำนักศิลปากรที่ 8 ขอนแก่น

บ้านพักผู้อำนวยการ โรงพยาบาลหนองคาย

บ้านพักผู้อำนวยการโรงพยาบาลหนองคาย สร้างเมื่อ พ.ศ. 2478 สำหรับเป็นที่พักอาศัยของผู้อำนวยการโรงพยาบาลหนองคาย และใช้งานมาจนถึง พ.ศ. 2563 เนื่องจากทางโรงพยาบาลหนองคายได้ก่อสร้างบ้านพักผู้อำนวยการหลังใหม่ขึ้น จึงได้เลิกใช้บ้านพักหลังนี้

ลำดับเวลาการก่อสร้างอาคารเก่าเมืองหนองคาย

พ.ศ.2440

- 2444

ศาลากลางจังหวัดหนองคาย (หลังแรก)
(รัชกาลที่ 5)

พ.ศ. 2465

ที่ว่าการอำเภอโพนพิสัย (รัชกาลที่ 6)

พ.ศ.2472

ศาลากลางจังหวัดหนองคาย (หลังที่ 2)
(รัชกาลที่ 7)

จวนผู้ว่าราชการจังหวัดหนองคาย (รัชกาลที่ 7)

พ.ศ. 2458

บ้านพักสรรพากรพื้นที่หนองคาย (รัชกาลที่ 6)

พ.ศ.2466

บ้านพักผู้พิพากษาหัวหน้าศาลจังหวัดหนองคาย
(รัชกาลที่ 6)

พ.ศ. 2478

บ้านพักผู้อำนวยการโรงพยาบาลหนองคาย
(รัชกาลที่ 8)

พ.ศ. 2493

ศาลากลาง (รัชกาลที่ 9)

สรุป

โดยสรุปอาคารเก่าที่ใช้งานและดูแลรักษาโดย
หน่วยงานราชการในจังหวัดหนองคาย เป็นอาคาร
ที่ได้รับอิทธิพลตะวันตก มีอายุอยู่ในช่วง ระหว่าง
พ.ศ. 2440 – 2493 หรือ 124 – 93 ปีมาแล้ว ตรงกับ
สมัยรัชกาลที่ 5 – รัชกาลที่ 9

๖ เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ 5 ธันวาคม 2542. วัฒนธรรม พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ เอกลักษณ์และภูมิปัญญา จังหวัดหนองคาย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2543.

ชนาธิป ไชยานุกิจ. รายงานการสำรวจอาคารที่ว่าการอำเภอโพนพิสัยหลังเก่า ถนนพิสัย-สรเดช ตำบลจุมพล จังหวัดหนองคาย. เอกสารทางวิชาการลำดับที่ 4/2553, 2553.

ทิพย์วรรณ วงศ์อัสสไพบูลย์. รายงานการสำรวจเบื้องต้นอาคารที่ได้รับอิทธิพลศิลปะตะวันตกในเขตตำบลในเมือง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย. เอกสารทางวิชาการลำดับที่ 6/2564, 2564.

_____. รายงานการสำรวจเบื้องต้นอาคารพิพิธภัณฑ์จังหวัดหนองคาย (ศูนย์แสดงศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน และภูมิปัญญาท้องถิ่น จังหวัดหนองคาย) ตำบลในเมือง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย. เอกสารทางวิชาการลำดับที่ 22/2564, 2564.

ศาลจังหวัดหนองคาย. 79 ปี ศาลจังหวัดหนองคาย 17 มิถุนายน 2458 – 17 มิถุนายน 2537. ม.ป.ท., 2537.

ศิริวรรณ ทองขำ และทรัพย์อนันต์ ชี้อัสตย์. รายงานสำรวจเบื้องต้นบ้านพักสรรพากรพื้นที่จังหวัดหนองคาย เลขที่ 209 ถนนมีชัย ตำบลในเมือง อำเภอเมืองหนองคาย จังหวัดหนองคาย. เอกสารทางวิชาการลำดับที่ 87/2564, 2564.

_____. รายงานสำรวจเบื้องต้นศูนย์วัฒนธรรมเฉลิมราชพิพิธภัณฑ์เมืองโพนพิสัย (ที่ว่าการอำเภอเมืองโพนพิสัย หลังเก่า) ถนนพิสัยสนเดช ตำบลจุมพล อำเภอโพนพิสัย จังหวัดหนองคาย. เอกสารทางวิชาการลำดับที่ 93/2564, 2564.

สุรินทร์ พรหมพิทักษ์, มนัส กนกศิลป์ และนงเยาว์ ปรีดาสวัสดิ์, “ยุคก่อนก่อตั้งโรงพยาบาลหนองคายและหลังสร้างเสร็จระยะแรก พ.ศ. 2476 – 2509,” ใน 60 ปี โรงพยาบาลหนองคาย, ม.ป.ท., 2538.

สำนักศิลปากรที่ 9 ขอนแก่น. “องค์ความรู้ในการศึกษาและอนุรักษ์สถาปัตยกรรมอิทธิพลวัฒนธรรมตะวันตกในภาคอีสานตอนบน.” กันยายน 2555.

อรุณศักดิ์ กิ่งมณี. โบราณคดีเมืองหนองคาย (ข้อมูลแหล่งโบราณคดี โบราณวัตถุสถาน และแหล่งศิลปกรรมจังหวัดหนองคาย) เล่ม 1. อุทยานประวัติศาสตร์ภูพระบาท สำนักโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ 7 ขอนแก่น, 2544.

